

Hoofdstuk 1

Verplichtingen van de opdrachtgever

- 1.1 Inleiding op het leerstuk verplichtingen van de opdrachtgever
- 1.2 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever
  - 1.2.1 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de wet
  - 1.2.2 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de UAV 2012 (1989)
  - 1.2.3 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de AVAF 2016 (2009)
  - 1.2.4 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de AVA 2013 (1992)
  - 1.2.5 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de UAV-GC 2005

1.1 Inleiding op het leerstuk verplichtingen van de opdrachtgever

De wet en de algemene voorwaarden formuleren naast verplichtingen van de aannemer/opdrachtnemer ook verplichtingen van de opdrachtgever. De verplichtingen betreffen met name het mogelijk maken van de werkzaamheden van de aannemer, bestaande uit vooral het tijdig ter beschikking stellen van datgene wat de opdrachtgever ter beschikking moet stellen. Bij dat laatste gaat het om het ontwerp (al dan niet een geheel uitgewerkt ontwerp), informatie alsmede materiaal. Voorts gaat het uiteraard om de betalingsverplichting voor het werk, zoals oorspronkelijk overeengekomen alsmede om de betalingsverplichting in verband met meerwerk of vanwege andere oorzaken die opkomen na het totstandkomen van de overeenkomst. De bepalingen, die op de verplichtingen van de opdrachtgever betrekking hebben, zijn in de volgende paragrafen in extenso opgenomen. In de paragrafen daarna is de rechtspraak opgenomen, betreffende een deel van deze verplichtingen.

In andere delen van deze serie is al een groot deel van de verplichtingen en de daarbij horende rechtspraak opgenomen. Het gaat om: de gevolgen van het niet nakomen van die verplichting; de betalingsverplichting; zie Deel 6 (nieuwe opzet); de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor de voorgeschreven onderaannemer is opgenomen in Deel 14 (nieuwe opzet). In het onderhavige Deel gaat het met name om de verplichtingen inzake het ontwerp, de informatieverplichting, het ter beschikking gestelde materiaal en de waarschuwingsplicht. In een afzonderlijk hoofdstuk komt het leerstuk coördinatie aan de orde. Coördinatie is vaak een verantwoordelijkheid van de opdrachtgever, maar ook de aannemer kan daarmee belast zijn.

Indien de opdrachtgever zijn verplichtingen niet nakomt, zijn verschillende sancties mogelijk: voor wat betreft de sancties schorsing en beëindiging van de overeenkomst dient Deel 18 (nieuwe opzet) geraadpleegd te worden (Deel 15 oude opzet).

1.2 *De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever*

1.2.1 **De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de wet**

De betalingsverplichting van de opdrachtgever is opgenomen in art. 7:760 lid 1 BW. Art. 7:758 lid 1 BW betreft de oplevering van het werk en het derde lid van die bepaling de regeling van de aansprakelijkheid na oplevering; in het algemeen wordt het als een verplichting van de opdrachtgever gezien om mee te werken aan de oplevering in die zin dat niet meewerken leidt tot rechtsverlies.¹ Van een actieve gehoudenheid in die zin dat nakoming afdwingbaar is, is dan ook geen sprake. Om die reden is er voor gekozen art. 7:758 BW hier niet op te nemen.^{2, 3} In art. 7:760 lid 2 BW is de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever geregeld voor de ondeugdelijke uitvoering van het werk die te wijten is aan gebreken of ongeschiktheid van zaken die van hem afkomstig zijn. In art. 7:754 BW is de daarmee samenhangende waarschuwingsplicht van de aannemer opgenomen. Deze regeling met de daarbij gegeven Toelichting is reeds opgenomen in Deel 2 (ook Deel 2 nieuwe opzet) zodat op deze plaats met een verwijzing daarnaar kan worden volstaan. In herinnering zij gebracht het in Deel 2 vermelde: art. 7:760 BW is opgenomen temidden van de artikelen die gaan over gebreken na de oplevering, doch het artikel heeft tevens betrekking op de periode vóór de oplevering.

De relevante bepalingen luiden als volgt:

Art. 7:750 BW

1. Aanneming van werk is de overeenkomst waarbij de ene partij, de aannemer, zich jegens de andere partij, de opdrachtgever, verbindt om buiten dienstbetrekking een werk van stoffelijke aard tot stand te brengen en op te leveren, tegen een door de opdrachtgever te betalen prijs in geld.

Art. 7:759 BW

1. Indien het werk na oplevering gebreken vertoont waarvoor de aannemer aansprakelijk is, moet de opdrachtgever, tenzij zulks in verband met de omstandigheden niet van hem kan worden gevergd, aan de aannemer de gelegenheid geven de gebreken binnen een redelijke termijn weg te nemen, onverminderd de aansprakelijkheid van de aannemer voor schade ten gevolge van de gebrekkige oplevering.

-
1. Zie in deze zin Asser/Van den Berg 7-VI/129. In Naar een andere regeling van de aansprakelijkheid na oplevering: exit verborgen en niet-verborgen gebreken, TBR 2016, p. 106 e.v. heb ik een ander standpunt ingenomen.
  2. Hetzelfde geldt voor de bepalingen rond de oplevering in de algemene voorwaarden, waar eenzelfde systeem van rechtsverlies bestaat, maar evenmin van een afdwingbare verplichting gesproken kan worden. Zie in die zin ook M.A. van Wijngaarden, Handleiding tot de UAV, Bouwrechtmonografieën, Kluwer, Deventer, 1974, nr. 110.
  3. De rechtspraak inzake oplevering en aansprakelijkheid na oplevering zijn de onderwerpen van resp. Deel 1 en 2 (oude en nieuwe opzet). In Deel 1 komt ook art. 7:759 BW aan de orde.

Art. 7:760 BW

2. Is de ondeugdelijke uitvoering echter te wijten aan gebreken of ongeschiktheid van zaken afkomstig van de opdrachtgever, daaronder begrepen de grond waarop hij een werk laat uitvoeren, dan komen de gevolgen voor zijn rekening, voor zover de aannemer niet zijn in artikel 754 bedoelde waarschuwingsplicht heeft geschonden of anderszins met betrekking tot deze gebreken in deskundigheid of zorgvuldigheid tekort is geschoten.
3. Lid 2 is van overeenkomstige toepassing in geval van fouten of gebreken in door de opdrachtgever verstrekte plannen, tekeningen, berekeningen, bestekken of uitvoeringsvoorschriften

1.2.2 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de UAV 2012 (1989)

De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever en de aansprakelijkheid van de opdrachtgever is opgenomen in par. 5 van de UAV 2012 (1989).

Par. 5. Verplichtingen van de opdrachtgever

1. De opdrachtgever zorgt er voor, dat de aannemer tijdig kan beschikken:
  - a. over de publiekrechtelijke en privaatrechtelijke toestemmingen, die voor de opzet van het werk volgens het bestek vereist zijn;
  - b. over het terrein of het water, waarop of waarin het werk moet worden uitgevoerd;
  - c. over de benodigde tekeningen en andere gegevens;
  - d. over de verstrekkingen, die de opdrachtgever ingevolge de overeenkomst doet.
 Indien de aard van het werk hiertoe aanleiding geeft, houdt de directie vóór de aanvang van het werk een bouwbespreking met de aannemer en de leidingbeheerders, waarbij de aannemer wordt ingelicht omtrent de juiste ligging van de zich in of nabij het werk en het werkterrein bevindende ondergrondse kabels en leidingen en waarbij wordt vastgesteld wat daarmee moet geschieden. Indien de directie deze bouwbespreking niet houdt, zal de aannemer vóór de aanvang van het werk om het houden van die bespreking verzoeken. De directie zal aan dit verzoek gevolg geven.
2. De opdrachtgever draagt de verantwoordelijkheid voor de door of namens hem voorgeschreven constructies en werkwijzen, daaronder begrepen de invloed die daarop door de bodemgesteldheid wordt uitgeoefend, alsmede voor de door of namens hem gegeven orders en aanwijzingen.
3. Indien bouwstoffen of hulpmiddelen, die de opdrachtgever ter beschikking heeft gesteld, gebreken mochten hebben, is de opdrachtgever aansprakelijk voor de daardoor veroorzaakte schade.
4. De opdrachtgever is aansprakelijk voor de functionele ongeschiktheid:
  - a. van door hem voorgeschreven bouwstoffen;
  - b. van bouwstoffen, die bij een door hem voorgeschreven leverancier moeten worden betrokken, tenzij de aannemer een keuzemogelijkheid had met betrekking tot deze bouwstoffen.
 Onder de functionele ongeschiktheid van bouwstoffen wordt verstaan het naar hun aard niet geschikt zijn van deze bouwstoffen voor het doel waarvoor zij blijkens het bestek zijn bestemd.⁴
5. (Vervallen).
6. Indien wettelijke voorschriften of beschikkingen van overheidswege hogere eisen aan het werk stellen dan in de overeenkomst is bepaald, zullen wijzigingen van het werk, welke nodig zijn om aan die eisen te voldoen, worden verrekend als meer werk.

---

4. Tegenover functioneel ongeschikte bouwstoffen bouwstoffen die specifiek gebrekkig zijn. Daarmee worden bedoeld bouwstoffen, die in het algemeen wel geschikt zijn voor het doel waarvoor zij bestemd zijn, maar waarvan de specifiek voor het werk geleverde bouwstoffen gebrekkig zijn (bijvoorbeeld door een incidentele fabricagefout).

7. De opdrachtgever zal het aan de aannemer toekomende volgens de in de overeenkomst gestelde regelen voldoen.

8. Indien het bouwterrein, de uit het werk komende oude bouwstoffen of de door de opdrachtgever ter beschikking gestelde bouwstoffen verontreinigd zijn, wordt de aard en de omvang daarvan, voor zover voor de uitvoering van het werk van belang, in het bestek vermeld. De opzet van het werk zal zodanig zijn, dat daardoor schade aan personen, goederen⁵ of milieu zoveel mogelijk wordt beperkt.

In de UAV 2012 is het bepaalde in lid 5 dat in de UAV 1989 deel uitmaakte van par. 5 overgebracht naar par. 6 lid 27. Par. 5 lid 5 luidde:

5. De opdrachtgever is aansprakelijk voor de niet of niet tijdige levering:

- a. van bouwstoffen die bij een voorgeschreven leverancier moeten worden betrokken;
- b. van door hem voorgeschreven bouwstoffen, tenzij de aannemer een keuzemogelijkheid had met betrekking tot de leverancier van deze bouwstoffen, mits in elk van de beide gevallen de aannemer het redelijkerwijs nodige heeft gedaan om nakoming en/of schadevergoeding te verkrijgen.

Het bepaalde in par. 6 lid 27 UAV 2012 luidt als volgt:

Indien door of namens de opdrachtgever het inschakelen van een bepaalde onderaannemer of leverancier is of wordt voorgeschreven, is de aannemer voor wat het presteren van die onderaannemer of leverancier betreft jegens de opdrachtgever tot niet meer gehouden dan tot datgene, waartoe de aannemer die onderaannemer of leverancier kan houden krachtens de voorwaarden door deze gehanteerd en zoals deze door de opdrachtgever zijn aanvaard of goedgekeurd.

Indien de voorgeschreven onderaannemer of leverancier niet, niet tijdig of niet deugdelijk presteert en de aannemer het redelijkerwijs nodige heeft gedaan om nakoming en/of schadevergoeding te verkrijgen, zal de opdrachtgever de voor de aannemer ontstane meerdere kosten aan hem vergoeden, voor zover deze hem niet zijn vergoed door de onderaannemer of leverancier.

Daartegenover zal de aannemer, op eerste verzoek van de opdrachtgever, aan deze zijn vordering op de voorgeschreven onderaannemer of leverancier cederen tot aan het door de opdrachtgever aan hem vergoede bedrag.

Deze bepaling is onderwerp van Deel 14 (nieuwe opzet).

Wat betreft de verhouding van de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor het ontwerp (waaronder begrepen die voor voorgeschreven bouwstoffen, leveranciers en onderaannemers) en de garantie, die ex par. 22 UAV 2012 (1989) door de aannemer is afgegeven, dient het volgende te worden opgemerkt.

De garantie ex par. 22 UAV 2012 (1989) doorkruist niet de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor zijn ontwerpwerkzaamheden. Met de garantie wordt niet beoogd om de aannemer verantwoordelijk te doen zijn voor datgene waarvoor de UAV 2012 (1989) verantwoordelijk doet zijn. Uiteraard behoudens van een andere afspraak uitdrukkelijk blijkt. Zo brengt de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor de functionele geschiktheid van bouwstoffen geen wijziging in de verantwoordelijkheid van de aannemer voor bouwstoffen ex par. 22 UAV 2012

5. In de UAV 1989 werd van persoon en goed gesproken.

(1989) indien deze garantie gericht is op bijvoorbeeld het verwerken van de bouwstoffen.⁶

Betreffende de verplichting rustend op de opdrachtgever om de aannemer te betalen, is het volgende van belang:

Par. 40. Betaling

1. Het ingevolge de overeenkomst aan de aannemer toekomende bedrag is het saldo, gevormd door de aannemingsom, verhoogd onderscheidenlijk verlaagd met hetgeen overigens aan of door hem ter zake van de overeenkomst verschuldigd is.
2. Indien de aannemer volgens de overeenkomst recht heeft op betaling in termijnen, heeft met het oog op het verschijnen van een betalingstermijn opneming van het uitgevoerde gedeelte van het werk plaats.
3. Bij de opneming, bedoeld in het tweede lid, wordt rekening gehouden met de waarde van goedgekeurde, doch nog niet verwerkte bouwstoffen, voor zover deze krachtens par. 19 eigendom van de opdrachtgever zijn geworden.
4. Geschiedt de opneming, bedoeld in het tweede lid, niet binnen acht dagen nadat de aannemer daarom heeft verzocht, dan kan de aannemer schriftelijk een nieuwe aanvraag tot de directie richten, met verzoek binnen vier dagen tot opneming over te gaan. Voldoet de directie niet aan dit verzoek, dan wordt de opneming geacht te zijn geschied en wordt het door de aannemer in zijn verzoek opgegeven termijnbedrag uitbetaald overeenkomstig het in het zesde lid bepaalde.
5. Indien de directie na een opneming, bedoeld in het tweede lid, nalaat binnen vier dagen nadat de aannemer daarom schriftelijk heeft verzocht, het resultaat van de opneming bekend te maken, wordt het door de aannemer in zijn verzoek opgegeven termijnbedrag uitbetaald overeenkomstig het in het zesde lid bepaalde.
6. De uitbetaling van een termijn zal plaats vinden binnen vier weken, nadat bij de opneming, bedoeld in het tweede lid, is gebleken, dat de aannemer recht heeft op betaling van die termijn. Indien in het bestek is bepaald, dat de betaling van een termijn eerst zal geschieden nadat de aannemer een declaratie heeft ingediend, zal de betaling plaats vinden binnen vier weken nadat de declaratie in goede orde bij de directie is ingekomen. De declaratie wordt geacht in goede orde bij de directie te zijn ingekomen indien de directie niet binnen zeven dagen na ontvangst van de declaratie aan de aannemer heeft medegedeeld dat daaraan documenten ontbreken welke nodig zijn ter beoordeling van de juistheid van de declaratie. Indien de directie tegen de inhoud van de declaratie bezwaar heeft, stelt zij de aannemer onder opgave van redenen daarvan zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken na ontvangst van de declaratie, op de hoogte.
7. Indien een termijn verschenen is, waarvan het bedrag beïnvloed kan worden door de eindafrekening van het gehele werk, wordt die termijn gesteld op het bedrag, dat de aannemer, gegeven de voortgang van het werk, ontwijfelbaar toekomt en wordt dit bedrag aan hem uitbetaald.
8. Indien een termijn nog niet verschenen is, kan de opdrachtgever niettemin, zo daartoe aanleiding bestaat, tot gedeeltelijke betaling daarvan overgaan.
9. Indien niet is overeengekomen, dat betaling in termijnen zal geschieden, ontvangt de aannemer, vooruitlopend op de eindafrekening, binnen vier weken nadat het werk is opgeleverd het bedrag, dat hem ontwijfelbaar toekomt.
10. Op de betaling van bedragen buiten de aannemingsom of van bedragen buiten de termijnen van de aannemingsom is het bepaalde in het zesde lid van overeenkomstige toepassing.
11. Zo spoedig mogelijk na de oplevering van het werk, of, indien in het bestek een onderhoudstermijn is voorgeschreven, zo spoedig mogelijk na het verstrijken daarvan, wordt de eindafrekening van het werk opgesteld. Hetgeen reeds is betaald wordt dan in mindering

6. Zie uitgebreider hierover UAV 2012 Toegelicht, p. 27, 's-Gravenhage, IBR, 2013, van de hand van schrijver dezes.

gebracht op hetgeen de aannemer volgens het eerste lid toekomt en het restant wordt hem binnen vier weken betaald. Indien de aannemer bij de eindafrekening een bedrag aan de opdrachtgever verschuldigd blijkt, is hij binnen vier weken tot betaling daarvan gehouden.

12. Indien door in gebreke blijven of onvermogen van de aannemer de opdrachtgever het werk geheel of gedeeltelijk uitvoert, of door anderen doet uitvoeren, wordt de betaling opgeschort, totdat zal zijn gebleken, welk bedrag dientengevolge door of aan de aannemer verschuldigd is. Het bepaalde in par. 45, eerste en tweede lid, is niet van toepassing over het tijdvak van de opschorting.

13. In de in het voorgaande lid bedoelde gevallen heeft de opdrachtgever tevens het recht om voor rekening van de aannemer rechtstreeks aan onderaannemers en leveranciers een billijke vergoeding uit te keren voor de werkzaamheden en leveringen, waarvoor deze nog geen betaling genoten. De opdrachtgever gaat hiertoe niet over dan na de aannemer of diens wettelijke vertegenwoordiger ter zake te hebben gehoord.

Par. 41. Omzetbelasting

1. De ter zake van het werk verschuldigde omzetbelasting is niet begrepen in de tussen opdrachtgever en aannemer overeengekomen of overeen te komen bedragen en prijzen, doch het bedrag daarvan wordt door de aannemer in zijn prijsopgaven afzonderlijk vermeld.

2. De opdrachtgever vergoedt de aannemer de ter zake van het werk verschuldigde omzetbelasting.

3. De aannemer ontvangt echter geen vergoeding van de ter zake van het werk verschuldigde omzetbelasting voor zover deze van de opdrachtgever wordt geheven.

4. De berekening van hetgeen de aannemer ingevolge de overeenkomst toekomt geschiedt met inachtneming van bedragen en prijzen, waarin de omzetbelasting niet is begrepen; de berekening van de door de opdrachtgever aan de aannemer te vergoeden omzetbelasting geschiedt afzonderlijk.

5. De vergoeding van omzetbelasting aan de aannemer geschiedt gelijktijdig met de ter zake van het werk aan hem te verrichten betalingen.

1.2.3 De regeling van de verplichtingen van de opdrachtgever in de AVAF 2016 (2009)

De verplichtingen van de opdrachtgever in de AVAF 2016 zijn uitvoerig geregeld in art. 4. De Toelichting op dit artikel is opgenomen onder het artikel.⁷

Artikel 4. Verplichtingen opdrachtgever

4.1 De opdrachtgever zal de opdrachtnemer adequaat informeren omtrent de voor de uitvoering van het werk relevante en al dan niet van de principaal afkomstige besteksdelen, palenplannen en overige stukken en kennis waarover hij beschikt. Indien voornoemde stukken geheel dan wel gedeeltelijk onderdeel zijn van de overeenkomst dan prevaleren deze algemene voorwaarden ingeval van tegenstrijdigheid tussen deze algemene voorwaarden en voornoemde stukken. De opdrachtgever staat in voor de juistheid en volledigheid van de door hem verstrekte gegevens.

4.2 Onverlet het bepaalde in § 5 UAV 2012 draagt de opdrachtgever er tevens zorg voor dat de opdrachtnemer tijdig kan beschikken over de voor het werk relevante c.q. prijsbeïnvloedende geotechnische en hydrologische gegevens, informatie over verontreiniging van de bodem, uit het werk komende oude bouwstoffen en door de opdrachtgever ter beschikking gestelde bouwstoffen, gegevens over de bouwkundige staat van belendingen alsmede wijzigingen van werk- en/of terreinomstandigheden die de opdrachtgever van te voren bekend zijn of hadden moeten zijn. De opdrachtgever staat in voor de juistheid en volledigheid van de door hem verstrekte gegevens.

7. In TBR verschijnt in 2016 een artikel over deze nieuwe voorwaarden.